

Богдан Миколайович АНДРУШКІВ

доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України,
професор кафедри управління інноваційною діяльністю та сферою послуг
Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

ORCID ID: 0000-0003-4897-5539

E-mail: andrushkiv.bohdan@gmail.com

Борис Олегович ЯЗЛЮК

доктор економічних наук, професор, в.о. завідувача кафедри економічної експертизи та
землепорядкування Західноукраїнського національного університету

ORCID ID: 0000-0002-2078-0644

E-mail: b.yazliuk@wunu.edu.ua

Наталія Богданівна КИРИЧ

доктор економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту та адміні-
стрування Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

ORCID ID: 0000-0001-7728-9787

E-mail: nkuruch@gmail.com

Ольга Богданівна ПОГАЙДАК

доктор економічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співро-
бітник Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

ORCID ID: 0000-0002-4070-6863

E-mail: pog.ola77@gmail.com

Вадим Віталійович РАТИНСЬКИЙ

кандидат економічних наук, доцент, докторант
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ORCID ID: 0000-0001-9283-6371

E-mail: ratvadim@gmail.com

**УПРАВЛІНСЬКІ ЗАСОБИ КОНТРОЛЮ ТА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ, ПОСИЛЕННЯ
ВИКОНАВЧОЇ ДИСЦИПЛІНИ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД, ЩО МОЖУТЬ СУТТЄВО
ПРИСКОРИТИ ВІДБУДОВУ УКРАЇНИ ТА ВСТУП ЇЇ ДО ЄС**

Андрушків Б. М., Язлюк Б. О., Кирич Н. Б., Погайдак О. Б., Ратинський В. В. Управлінські засоби контролю та відповідальності, посилення виконавчої дисципліни у повоєнний період, що можуть суттєво прискорити відбудову України та вступ її до ЄС. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2022. Том 7. № 2. С. 281 – 295.

Анотація

Вступ України в Європейську співдружність обумовлює, у повоєнний період, впровадження засобів і механізмів посилення контролю, відповідальності та виконавчої дисципліни в управлінській сфері нашої держави. У статті, на основі аналізу громадської думки та існуючого досвіду роботи державних органів управління та суб'єктів господарювання, за участі громадських формувань (в т.ч. академічних), виявлено реформаційно-трансформаційні проблеми посттоталітарного характеру та дано їх оцінку. Дослідження присвячено виявленню недоліків функціонування господарського комплексу національної економіки, зокрема закладів гуманітарної (бюджетної) сфери, вивченню передумов посилення виконавчої дисципліни та відповідальності управлінськими засобами державного контролю. На основі аналізу літературних джерел та існуючого досвіду визначено причини їх виникнення, запропоновано шляхи і засоби їх попередження та за рахунок цього досягнення підвищення показників якості управлінських рішень. Виявлено, що одним з

© Богдан Миколайович Андрушків, Борис Олегович Язлюк, Наталія Богданівна Кирич,
Ольга Богданівна Погайдак, Вадим Віталійович Ратинський, 2022

найбільш прийнятних методів оцінки реформаційних процесів, з точки зору ефективності використання матеріальних, енергетичних, трудових та інших ресурсів, є не лише засоби планування, програмування та моделювання процесів, а й врахування громадської думки, збалансованої із галузевими та регіональними особливостями визначення економічної стратегії розвитку як національної економіки загалом, так і безпосередньо територіальних суб'єктів господарювання. Встановлено, що за рахунок комплексного використання згаданих чинників при внесенні в законодавство відповідних змін можна забезпечити підвищення ефективності реформ та попередити негативні явища. Розроблення і впровадження на практиці заходів з попередження можливих зловживань, посилення виконавчої дисципліни у цій сфері запропоновано здійснювати засобами контролю, відповідальності та вдосконалення управління. Підвищення ефективності означених заходів пропонується за рахунок ідеологічно-виховних та інноваційно-управлінських важелів тощо. Розв'язання проблеми попередження порушень розглядається зокрема як один з напрямів розвитку національної культури та загалом зміцнення економічної безпеки в державі. Обґрунтовано тезу, що за рахунок згаданих чинників можна забезпечити не лише відповідну якість управлінських рішень у сфері попередження зловживань, спокій у суспільстві, а й стабільне функціонування національної економіки України, що власне і може зробити її конкурентоздатною в умовах ЄС.

Ключові слова: війна, виконавча дисципліна, контроль, управління, ідеологія, підприємства, стабільність, стратегія, ефективність, господарська діяльність, реформаційно-трансформаційне суспільство, Європейський Союз, НАТО.

Bohdan ANDRUSHKIV

Doctor of Economic Sciences, Professor of Innovation Activity and Services Management
Department, Ternopil Ivan Puluj National Technical University

Borys YAZLYUK

Doctor of Economic Sciences, Acting Head of the Department of Economic Expertise and Land
Management, Western Ukrainian National University

Nataliia KYRYCH

Doctor of Economic Sciences, Professor of the Department of Management and
Administration, Ternopil Ivan Puluj National Technical University

Olha POHAJDAK

Doctor of Economic Sciences, Senior Researcher Scientific Research,
Ternopil Ivan Puluj National Technical University

Vadim RATYNSKYI

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Doctoral Student.
Ternopil Ivan Puluj National Technical University

ADMINISTRATIVE MEANS OF CONTROL AND RESPONSIBILITY, STRENGTHENING OF EXECUTIVE DISCIPLINE IN THE POST-WAR PERIOD THAT CAN SIGNIFICANTLY ACCELERATE THE RECONSTRUCTION OF UKRAINE AND ITS ACCESS TO THE EU

Andrushkiv B., Yazlyuk B., Kyrych N., Pohajdak O., Ratynskiy V. Administrative means of control and responsibility, strengthening of executive discipline in the post-war period that can significantly accelerate the reconstruction of Ukraine and its access to the EU. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. 2022. Volume 7. № 2, pp. 281 – 295.

Abstract

Ukraine's entry into the European Commonwealth presupposes, in the post-war period, the introduction of means and mechanisms to strengthen control, responsibility and executive discipline in the administrative sphere of our state. In the article, based on the analysis of public opinion and the existing experience of the work of state management bodies and business entities, with the participation of public formations (including academic ones), reformation and transformational problems of a post-totalitarian nature are identified and their assessment is given. The study is dedicated to identifying the shortcomings of the functioning of the economic complex of the National Economy, including institutions of the humanitarian (budgetary) sphere, studying the prerequisites for strengthening executive discipline and responsibility by management means of state control. On the basis of the analysis of literary sources and existing experience, the causes of their occurrence are determined, ways and means of their prevention are

proposed to achieve an increase in the quality indicators of management decisions. It was found that one of the most acceptable methods of evaluating reformation processes, from the viewpoint of the effectiveness of using material, energy, labor and other resources, is not only the means of planning, programming and modeling processes, but also taking into account public opinion, balanced with the sectoral and regional features of the defined economic strategies for the development of both the national economy in general and territorial business entities directly. It was established that due to the complex use of the mentioned factors when introducing relevant changes in the legislation, it is possible to increase the efficiency of reforms and prevent negative phenomena. Development and practical implementation of measures to prevent possible abuses, strengthening of executive discipline in this area is proposed to be carried out by means of control, responsibility and improvement of management. Increasing the effectiveness of the specified measures is proposed at the expense of ideological, educational and innovative management levers, etc. Solving the problem of prevention of violations is considered, in particular, as one of the directions of the development of national culture, and in general, the strengthening of economic security in the state. The thesis is substantiated that due to the mentioned factors, it is possible to ensure not only the appropriate quality of management decisions in the field of abuse prevention, peace in society, but also the stable functioning of the national economy of Ukraine, which can actually make it competitive in EU conditions.

Keywords: war, executive discipline, control, management, ideology, enterprises, stability, strategy, efficiency, economic activity, reformation-transformational society, European Union, NATO.

JEL classification: F55

Вступ

Виникнення управлінських проблем у нашій державі, виявлення у ній недоліків здебільшого пов'язують в одному випадку з війною, в іншому з інерційністю пострадянської епохи. Так чи інакше це обумовлює посилення контролю та відповідальності у цій сфері засобами управління, попередження зловживань та зміцнення виконавчої дисципліни за рахунок розробки та впровадження відповідних економічних механізмів та чинників. Цього вимагають не лише державні реформи, а і вступ України в Європейську співдружність.

На даний час у ЗМІ та в наукових фахових виданнях немало статей присвячено проблемам державотворення. В періодиці висвітлюється роль в цих процесах державних, політичних та громадських організацій, науки, духовенства та ін. Певну роль у справі ефективності управління, зміцнення виконавчої дисципліни, економічних реформ, стабілізації економіки, ефективного використання ресурсів та загалом державотворення, мають відігравати розмаїті громадські академічні формування, які, на перший погляд, у безсистемних, безрезультатних розмовах зачіпають немало актуальних питань.

Насправді сьогодні в Україні функціонує багато громадських, політичних організацій та більше 30 галузевих Академій наук, Федерація учених України, творча ініціатива яких навіть в умовах війни державою не була використана повною мірою. Як результат, ініціативність цих академічних формувань пригасає. Визріває розчарування серед учених, які щиро хочуть брати свою посильну участь у наукових розробках. Особливо гостро це проявляється у сьогоднішніх умовах підготовки України до вступу в ЄС.

Народження держави, як правило, відбувається за волею людей і теж супроводжується розмаїтими негативними явищами дисциплінарного характеру, серед яких послаблення контролю та, в результаті, погіршення виконавчої дисципліни, розвиток розмаїтих зловживань в цій сфері суспільного життя, що є складовим елементом системи управління. Особливо яскраво проявляють себе ці явища в державі, що пережила не лише тоталітаризм, а і повномасштабну війну з жорстоким світовим агресором. Тим часом успішність розвитку держави значною мірою насправді залежить як від мудрості її керівництва, так і від стану виконавчої дисципліни, державної ідеології, яку вона проводить, рівня свідомості населення, його професійних якостей, патріотичних переконань та порядності. Через це, в силу впливу згаданих чинників, в національній економіці, господарському комплексі проявляються означені зловживання і протиріччя.

Варто зазначити, що на даний час в силу згаданих причин у багатьох випадках свідомо ігнорується, нівелюється і не виконується освітньо-виховна функція держави, яка могла б значною мірою попереджувати негативний вплив як на менеджмент та вітчизняній бізнес гуманітарної сфери, так і на суспільство взагалі. Реалізація виховної функції знову ж таки затримується в силу відсутності державної ідеології, яка суттєво впливає на формування професійних та свідомісно-патріотичних показників розвитку молодого суспільства. Вчені стверджують, що у державах, де слабкий контроль, відсутня ідеологічна робота, відповідно є низькою виконавча дисципліна, високе число зловживань у господарській діяльності, вище від тих держав, де люди мають надію на краще майбутнє.

Тим часом безпосередньо темі управління, контролю та підвищенню виконавчої дисципліни, ефективності суспільних та економічних реформ та участі в них громадськості у повоєнному контексті вступу України до ЄС, уваги приділено недостатньо. Власне ці та інші обставини обумовлюють актуальність і своєчасність даної проблематики

На даний час загалом немало статей та наукових праць присвячено проблемам державотворення, взаємозв'язкам науки і виробництва. Окремі вітчизняні та закордонні управлінці приділяють увагу проблемі адаптаційно-трансформаційних процесів відповідно до вимог асоційованого членства в ЄС без ув'язки цих процесів з виконавчою дисципліною та постсиндромними наслідками повоєнного періоду нашої держави.

Аналізуючи проблематику використання в цих процесах громадської ініціативи, особливо в реалізації господарських та загальнодержавних реформ, вивченням проблем багатопланової кризи та її впливу на розвиток промисловості України присвячені праці вітчизняних науковців, серед яких Бурлака В.М., Гончаров Ю.В., Мечніков Г.І., Олешко А.А., Яременко Л. та ін. Дослідженнями безпекових проблем, інновацій та їх впровадженням на підприємствах займалися такі вчені, як Балабанов І.Т., Горфінкель В.Я., Гречан А.П., Денисенко М.П., Денісов Є.Ф., Ілляшенко С.М., Кузьмін О.Є., Краснокутська Н.В., Малюта Л.Я., Оголева Л.Н., Порожня В.М., Фатхутдінов Р.А., Федулова І.В., Харів П.С., Черкащина Л.О. [2]. Слід сказати, що дослідження знову ж таки виконувалися не лише без врахування думки громадськості, а й без врахування повоєнної ситуації та вимог вступу держави до ЄС.

Дослідженню проблем виявлення недоліків (бюджетної) сфери, впровадженню заходів з посилення контролю засобами управління, попередження зловживань та зміцнення виконавчої дисципліни, за рахунок зазначених чинників присвячено праці вітчизняних вчених: В. Лехан, М. Шевченко, Л. Крячкова, В. Волчек, О. Вівчар, О. Власюка, В. Геєця, О. Гненного, Л. Головкової, А. Гречко, А. Гриценка, В. Диканя, Я. Жаліло, В. Куценко, В. Компанійця, А. Момота, О. Павликівської, О. Сороківської, А. Олійника, О. Пасхавера, І. Рекуна, В. Сичова, З. Стаховяка, В. Тарасевича, А. Ткача, В. Франчука, А. Шастітко, В. Шлемко, В. Якубенка та інших [1-15].

Вивчення причини виникнення корупції та інших зловживань в управлінському апараті, погіршення обслуговування, організації у сфері управління, зниження мотивації державотворчої та наукової діяльності, послаблення виконавчої дисципліни та контролю як засобу їх попередження в державі показує, що ця сфера залишилася за полем зору не лише вітчизняних учених, а й навіть відповідальних за цю ділянку осіб і служб від держави. Соціологічні дослідження підтверджують, що найбільше піддається цьому негативному впливу не лише гуманітарна сфера загалом, а саме освіта, культура, наука, охорона здоров'я, а й безпосередньо адміністративно-управлінський апарат. Вони в силу посттоталітарних традицій завжди були і залишаються дуже податливими на такі зловживання.

У зв'язку з цим виникла необхідність систематизації та класифікації можливого впливу виявлених чинників відповідно до сфери діяльності та формування заходів щодо

того, як позбутися виявлених недоліків у контексті вступу України до ЄС. Функціонування державних органів управління передбачає впровадження заходів з посилення контролю засобами управління, попередження зловживань та зміцнення виконавчої дисципліни за рахунок зазначених чинників, особливо тих, які принижують людську гідність та які нам історично, системно і методично нав'язували прихильники тоталітарної системи управління, «інтернаціональної» союзної концепції розвитку суспільства. Хотілось би відчуті у цій сфері власне більш дієву роботу державних органів влади та місцевого самоврядування, міністерств культури, освіти, охорони здоров'я, духовенства, громадськості та ін.

Отже, питання пошуку шляхів посилення виконавчої дисципліни, зокрема засобами управлінського контролю, попередження зловживань та виявлення недоліків функціонування за рахунок означених чинників негативно позначається на ефективності функціонування національної економіки, фінансовій стійкості підприємств і закладів, об'єднаних територіальних громад, психологічній стабільності громадян України, діяльності господарських суб'єктів та загалом зниження їх конкурентоспроможності у Європейській співдружності. Ці та інші обставини обумовлюють необхідність ретельного вивчення повоєнної соціально-економічної ситуації у державі та розробки на Всеукраїнському рівні відповідних заходів, скоординованих у галузевому і регіональному планах, вироблення стратегії їх реалізації з урахуванням думки громадськості, в т.ч. науковців громадських академічних формувань. Власне ці обставини обумовили формування мети та завдань даної статті.

Формулювання цілей статті

Кожне сучасне високорозвинене суспільство і його надбудова – держава в силу згаданих обставин (відновлення повоєнної економіки, підготовка до вступу у ЄС) мали б зацікавлювати впровадження не лише нової техніки, розвиток новітніх технологій, що ґрунтуються на передових досягненнях науки, а й посилення за рахунок управлінських засобів виконавчої дисципліни, використання контрольних засобів, залучення до цих процесів громадськості, учених громадських академічних формувань. Як підкреслюють науковці, найважливішим завданням цього процесу є вироблення стратегії, яка забезпечує можливість гнучкої зміни пропорцій між темпами розвитку наукового, технічного, фінансового і виробничого потенціалів. Створення системи взаємодії усіх учасників цього циклу не лише забезпечує впровадження нової техніки, новітніх технологій, методів і засобів управління, досягнень науково-технічного прогресу та ін., що є головним завданням державної політики, а й по суті попередження негативних явищ в економіці, в суспільстві тощо. Остання представлена комплексом управлінських підходів і рішень, що визначають поетапну реалізацію головних напрямів діяльності щодо ефективного використання ресурсів, впровадження нововведень, оновлення основних фондів, удосконалення управління, організації виробництва і праці, економіки соціального розвитку тощо.

Державна політика спрямована на безпосереднє господарське використання науково-технічного потенціалу, зміцнення внутрішніх зв'язків підприємств у науково-технічному комплексі. Формування державної політики, збалансованої з думкою громадськості, тісно пов'язане насамперед з переорієнтацією системи державного регулювання на всебічне зацікавлення у розвитку в першу чергу науки, на базі якої можна сприяти на наукових засадах розвитку підприємництва, приватної ініціативи, оновлення виробництва, формування ідеологічної концепції розвитку держави.

Набір методів і засобів реалізації державної політики у цій сфері на суб'єктах господарювання досить широкий. Він включає, крім усього, різні державні заходи, які стимулюють інноваційну активність виробництва, бізнесу, соціального розвитку задля створення сприятливих умов та коригування податкового регулювання, впровадження

передових технологій, системи контрактних взаємовідносин, зняття ряду обмежень щодо охорони навколишнього середовища, антирейдерського законодавства, різні форми підтримки патентно-ліцензійного законодавства, міжорганізаційної кооперації та малого інноваційного бізнесу на мікро-, мезо- та макрорівнях.

Традиційним методом впливу на розвиток інновацій, наприклад у промисловості, особливо в періоди економічних потрясінь, є податкові пільги [1].

Власне метою цієї статті є соціологічне дослідження особливостей функціонування державного апарату, народногосподарського комплексу у повоєнний період та реалізацію особливих функцій управління, серед яких контроль і відповідальність як засоби посилення виконавчої дисципліни та попередження зловживань у контексті вступу України до ЄС. Посилення контролю та використання на сучасному етапі його як чинника підвищення виконавчої дисципліни може послужити не лише інструментарієм попередження зловживань, а й прискорення реставрації державної архітектури, відбудови національної економіки та підготовки держави до взаємодії з європейськими управлінськими структурами. Розроблення теоретико-методичних підходів та практичних рекомендацій щодо попередження зловживань, наприклад, в бюджетній сфері засобами посилення контролю та виконавчої дисципліни може зокрема сприяти підвищенню ефективності обслуговуючих підприємств загалом та зростанню добробуту, розвитку системи національної безпеки нашої держави. Тому в перелік завдань передбачено:

- вивчити особливості функціонування та уточнити теоретичні положення щодо сутності поняття: управління у повоєнний період, контроль, відповідальність, виконавча дисципліна як державотворчі засоби;

- сформулювати та розкрити зміст інституціональної парадигми розвитку управління загалом та конкретних галузей зокрема відповідно до вимог ЄС;

- обґрунтувати контрольну функцію управління у цій сфері як засіб попередження зловживань та посилення виконавчої дисципліни з урахуванням цих негативних явищ;

- розвинути методологічний дискурс генези перетворень в державній ідеології та її вплив на підвищення рівня відповідальності за реформаційно-трансформаційні результати у повоєнний період;

- висвітлити передумови запровадження системи показників інтегрального оцінювання якості державного управління, ефективності управлінських рішень з урахуванням згадуваних чинників та думки громадськості, розробити науково-методичний підхід до формування механізмів оцінки якості його функціонування;

- науковими ініціативами сприяти розробці та теоретичному обґрунтуванню заходів з приведення стандартів функціонування національної економіки до стандартів ЄС, формуванню духовної, морально-ідеологічної концепції стратегічного управління суспільством;

- дати пропозиції з удосконалення діючих інститутів контролю якості функціонування державних управлінських структур та доповнити статuti і правила переліком заходів з посилення виконавчої дисципліни та попередження і нейтралізації зловживань.

Виклад основного матеріалу

Шукаючи шляхи вирішення згаданої проблематики, визначення чинників впливу на ефективність реформ, посилення виконавчої дисципліни та ін. гальмується слабкою активізацією заходів із налагодження співпраці з громадськістю, академічними формуваннями, які передбачають усунення перепон для впровадження у цій царині пропонованих ідей, пропозицій. Варто зазначити, що багато з них мають об'єднану державницьку мету, інші галузеві чи регіональні – переслідують корпоративні цілі. Свої

форуми чи зустрічі згадані громадські об'єднання та академії здійснюють, в силу актуальності та необхідності, щоб розглянути чи обговорити ту чи іншу проблематику. Попри це інколи під приціл науковців потрапляють так би мовити «досужі» роздуми пересічних громадян нашої держави. Власне їх вивчення викликало потребу написання цієї статті, яка зачіпає складну державну проблему.

За результатами соціологічних досліджень можна назвати багато розмаїтих чинників, від яких залежить не лише розвиток держави, якість управлінських рішень, а й розвиток нації, її благополуччя і безпека в Євроінтеграційному контексті. Та серед них є найважливіші. Наприклад, опитування показало, що зневажити у державному масштабі освіту та науку означає приректи себе та своїх потомків на ганебне невігластво; зневажити національну культуру і народні традиції – стати посміховиськом для ворогів; зневажити медицину та охорону здоров'я – приректи себе та своїх близьких і рідних на фізичні муки та страждання.

Зневажити Закон чи Конституцію України – втратити конкурентність у Європейській співдружності, втратити шанс вступу до цього міжнародного об'єднання.

Найприкріше те, що нарікаючи на неефективність управління у багатьох випадках, в силу відсутності власної волі та своєї обмеженості, ми самі собі вороги, бо ніби всупереч здоровому глузду робимо це, зневажаємо себе і ...дозволяємо робити це іншим (такими засобами були, перед війною, на очах нашого керівництва, зруйновані Збройні сили України, промисловість, економіка та ін.). Найгірше полягає в іншому. Окремі державні керівники, заражені вірусами великодержавного шовінізму, ненаситності, боягузтва схиляють нас під різними «соусами» до зневаги і до цієї сфери суспільного життя та зрештою до зрадництва і віроломства. Тому розвиток даних гуманітарних ділянок має перебувати під державним контролем (та на бюджетному фінансуванні). Спостережливий читач, уважно проаналізувавши сходження наших політичних лідерів до владних вершин, зможе підтвердити це. Отже, напрошується висновок: ті, хто свідомо чи несвідомо їх ігнорує чи хоче змінити вікові народні устої, є ворогом державності, зрадником ідеї її створення і має на меті погубити не менше, ні більше – націю... Ця гіпотеза отримала підтвердження з початком війни і реалізується всіма доступними засобами та методами.

Аналізуючи економічні процеси, вчинки та дії наших лідерів (зокрема олігархів), як правило, намагаємося виявити плюси–мінуси, прибутки–збитки, прогрес–регрес та дати пропозиції, як досягти позитивного ефекту. Тим часом, при цьому виявляємо хитромудрі комбінації, що передбачають чийсь одномоментну вигоду чи зацікавленість. Звичайно, що всі ці речі зрозумілі, хто в цьому світі без гріха? Але коли ставиться мета організувати з «благородними» намірами масштабну обладку з псевдоглобальними планами «підвищити» ефективність використання основних засобів шляхом приватизації, а в кінцевому результаті забезпечити замість ефективного виробництва розвал виробництва і не нести за це ніякої відповідальності? Можна приводити приклади десятків великих, сотень і тисяч середніх, свідомо – не свідомо законсервованих та розвалених підприємств, які чекають... кращих часів. Знову ж ніхто відповідальності за це не поніс. Чи візьмемо видобуток і використання вітчизняних енергоресурсів, які замість живлення споживачів, беруться на облік для того, щоби потім бути викупленими... олігархами чи чужоземними підприємцями. Або ж, наприклад, земля, яку нині хочуть хитромудрими методами відібрати в селянина [5].

Аналізуючи всі ці та інші явища, формується думка не лише про злочинну байдужість державних управлінців, а й зневагу до Закону, до Влади... Народу. Такий висновок підтверджують соціологічні опитування населення.

Як відомо, найбільш наглядною у суспільстві є боротьба думок у Парламенті. Та думки мають право жити і властивість творити або ж руйнувати і серед пересічних громадян. Узагальнивши ці та інші роздуми, маємо право зробити наступні висновки.

Міські жителі, наприклад, дискутують над проблемою війни, що в Україні. Всі ніби добре розуміють, що це війна не між Збройними силами України і російськими найманцями та явними місцевими бандитами на нашій території. Їх, при добрій волі державного керівництва, одними добровольцями, не за півтора місяця чи тижня, як висловлювався Президент України, – за одну добу було б знищено. Та кажуть, що війна іде між Росією та США за українські рідкісні, сировинно-технологічні ресурси типу уран, гафній, ін., які використовуються в аерокосмічній промисловості, військово-промислового комплексу і які можуть буквально воскресити національну економіку.

Не відомо, чи американці колись ними скористаються, а СРСР після війни виснажив не лише трудові ресурси України, а і винищив Карпатські ліси. Ніхто не заперечує, що Дашавським газом та вугіллям користувалася не лише зруйнована і розорена Європа, а і центральна Росія. Що правда, як наука каже, ще не все до кінця вибрано... Якби в Україні існувала відповідальність перших керівників за результати керівництва, ніхто вивозити ресурси, фінанси та ін. не насмілювався б.

Ще маємо значні енергетичні ресурси, про які мовчать наші можновладці, розраховуючи, щоб при певних обставинах прихопити чи «накласти на них лапу». Це вже не мало часу обговорюють чи «потрясають» повітря науковці, а «мішка слухає да єст».

В свою чергу серед сільського населення, наприклад, є свій погляд на використання такого ресурсу, як земля. Продавати чи не продавати? Можна чи не можна, варто чи не варто? Суперечкам немає кінця. Земля насправді для забезпечення ефективності потребує певних вкладень, засобів та ін. Віддача землі при державній підтримці, доброму до неї ставленні щедрих робочих рук є системною, високою і надійною, що не потребує якихось доказів. В Україні є більше третини гумусу всієї планети. Не гафній, не уран, сірководень, не граніт, марганець та інші ресурси роблять нашу державу багатою, хоч і вони не другорядні у цьому переліку, а самовідтворюваний ресурс – земля!

За результатами опитування:... селянин розмірковує, щоб забрати її (землю) у нього багато не потрібно, лише витримати декілька умов:

- на регіональному рівні не дати засобів і вигідних позик та кредитів для їх придбання; не створити страхових та інших умов для її обробітку. Тим самим підтвердити чи доказати, що селянин не може ефективно її використовувати. Благо – ефективний (одинак) господарник, іншими словами куркуль, системно винищений попереднім режимом;

- без чітких роз'яснень населенню (умов та особливостей проведення заходу) розпочати адміністративно-територіальну реформу, у якій заховати чи загубити всі кінці всіх процесів (що фактично успішно виконано);

- на рівні держави безконтрольно набрати за кордоном розмаїтих кредитів, позик, безнадійних інвестицій та у таких розмірах, щоб їх обсяги створили передумови, при яких не залишиться іншого шляху як розраховуватися ресурсами, в т.ч. і землею.

Якщо селянин буде опиратися продажу, то є такий важіль, як податки. Вони й повинні його, бідолаху, зламати та добити. Примітивні схеми, примітивне мислення, не позбавлене здорового глузду.

У розпачі селянин каже: «Ми вас псевдодержавників і ваші псевдотурботливі обладнання бачимо наскрізь». Та що поробиш, у нашій так званій демократичній державі немає відповідальності за непрофесійне, неефективне і навіть за злочинне керівництво. До даного часу ніхто не відповів не лише за господарські злочини, а і за тисячі загиблих під час війни та під час Революції.

У різні періоди державного становлення, у т.ч. протягом останніх років, на рівні Парламенту, Кабінету Міністрів України з широкою підтримкою преси формувалася і формується нині думка в населення країни про боротьбу з корупцією. Створено Антикорупційний комітет, хоча цими питаннями, як кажуть правовики-науковці, могли

б займатися і правоохоронні органи, і прокуратура за прямими, покладеними на них обов'язками. Нагляд над контролем? Справді чим гірше, тим краще.

Якщо вести мову про економіку загалом, то тут є свої проблеми. Чисельні штати економістів в апараті державного управління характеризуються необґрунтованими для бюджету витратами на його утримання. Це підтверджується неодноразовими за роки незалежності нібито скороченнями працівників цієї категорії управлінців, які ні нащо не впливають, не володіють ситуацією, не мають прогнозів та перспектив вирішення назрілих проблем розвитку економіки. Про це роками триває розмова на численних засіданнях академій. Від них (управлінського апарату) необхідно невідкладно зажадати віддачі. Якщо громадські формування хоч якось заявляють про прорахунки, зловживання та ін., то чому мовчать державні службовці, які повинні буквально кричати про цілеспрямовані руйнації?

Задля справедливості необхідно сказати, що в Україні, традиційно з радянського періоду, на 1000 зайнятих в національному господарстві припадає близько 10 працівників апарату органів державного управління. В той же час, в таких країнах, як Японія, цей показник на початок III-го тисячоліття складав 17,1; Англія – 20,2; США – 22,2; Франція – 84,6 чоловік. Слід зауважити, що для збільшення ефективності роботи державних службовців у цих країнах широко застосовується різноманітна оргтехніка, яка значно впливає на ефективність роботи державних структур, на їх чисельність і яка в багатьох випадках практично відсутня у нас [4].

Особливо важке становище склалося в економічних управліннях обласних і районних рівнів. Приклад руйнації Збройних сил в Україні не послужив уроком. Ці служби у свій посттоталітарний час були сформовані в основному по залишковому принципу, внаслідок чого їх чисельність з перебудовчого періоду скоротилася на третину. З мовчазної згоди науковців-економістів скорочується, точніше методично руйнується, кредитно-банківська система (за даними ЗМІ лише за останні роки знищено 80 банків).

Сьогодні в управліннях соціально-економічного розвитку об'єднаних районних виконавчих комітетів налічується по 2-3 працівники, що навіть не відповідає чисельності такого структурного підрозділу, як відділ. ОТГ розвиваються без методичного обслуговування.

У результаті згаданих дій на регіональному рівні неможливо здійснювати такі функції, як: прогнозування розвитку регіонів на основі складання галузевих і міжгалузевих балансів; планування місцевого господарства; вивчення і раціональне розміщення продуктивних сил; сприяння формуванню ефективних територіальних громад відповідно до адміністративно-територіальної реформи; вдосконалення ринкової інфраструктури та розроблення механізмів їх реалізації. Немає реальних економічних важелів впливу на розвиток процесів та повноважень щодо їх координації при підготовці до вступу до Європейського Союзу [10].

На рівні районів практично відсутні можливості займатись роз'ясненням особливостей впровадження адміністративно-територіальної реформи, формування територіальних громад та їх добровільних об'єднань, вирішенням таких питань, як розвиток підприємницької діяльності, формування повноцінних ринкових відносин. Окремі жителі в даний час не знають, до якого району належать.

Ігнорування ролі науки, економічних служб на всіх рівнях державної влади, низька заробітна плата на фоні необґрунтовано-суперечливих півмільйонних, двохсоттисячних, стотисячних зарплат призвело до великих розчарувань тих, хто, маючи науковий ступінь кандидата чи доктора, отримують 4-7 тисяч гривень. У результаті розквітає корупція, розмаїті зловживання, низькою є виконавча дисципліна ін. Розчаровані громадськість, окремі політики й у послідовності реалізації Євроінтеграційної політики.

Як результат, продовжується відтік висококваліфікованих спеціалістів з державних служб, науки у бізнесово-підприємницькі організації, за кордон тощо. У більшості науковців складається враження, що певні сили в Україні власне зацікавлені в ліквідації не лише апарату економічних органів державного управління, а і його структурних підрозділів – управлінь економіки та науки як бази та інструментарію для організації їх ефективного функціонування.

На нашу думку, державні органи управління сьогодні займають споглядальну позицію щодо створення умов для ефективної роботи економічних органів, використання їх для розбудови господарства України, не ведуть чіткої кадрової політики стосовно їх зміцнення у той час, як на місцях іде ігнорування цих служб та практична ліквідація їх структур.

Всі ці моменти дуже яскраво проявляються сьогодні на прикладі відродження нашої 1000-літньої історичної держави, славної Русі – України. Знущення і зневага над чинниками формування держави дуже болісно б'є по психіці небайдужих людей, що живуть в нашій державі. Є серед них росіяни, поляки, євреї, вірмени, білоруси та ін. Кожен з них страждає по-різному. Для українців найуразливішими у цьому відношенні є тема мови, культури, національні традиції, духовність, які пов'язані зі здоровим способом життя, ідеологією та ін. Усі знаємо, що знову ж таки охорона здоров'я і життя людини не може розглядатися у відриві від держави, і навпаки. Держава, яка не турбується за означені гуманітарні аспекти суспільного життя, не має перспективи. Економіку можна відродити, політику можна сформулювати. Загублену ідентичність – ніколи! Чи можуть колись повернутись господарями своєї землі червона раса (індіанці) Америки? При послабленні відповідальності, при низькій виконавчій дисципліні вирішити всі ці та інші питання проблематично.

Чи можна з державних позицій керувати цими процесами так, щоб запобігти розвитку негативних процесів? Власне у цьому мабуть полягає покликання держави. Інструментами реалізації цих покликань виступають відповідні Міністерства. Що ж відбувається, якщо такого впливу з боку держави немає? Кожен скаже, негативні явища розвиватимуться і як результат будемо довго блукати між «двох сосон», а у нашому випадку між ЄС і...рівнем...РФ. До Європейського союзу дорога лежить через забезпечення Європейських стандартів шляхом контролю, відповідальності та посилення виконавчої дисципліни у реалізації реформаційно-трансформаційного курсу прийнятого нашою державою.

Висновки за результатами соціологічного опитування населення: *...Ми знаємо чого хочемо! Маємо розроблені механізми та засоби досягнення мети та реалізації завдань. Але хтось вперто, всіма засобами, нам вказує на фальшивий шлях. Відступаючи від наукової термінології опитування показало: наші доморощені «христопродавці та користолюбці», забувши про космічне покликання України, стають реалізаторами підступного задуму дрібних співвітчизників та недоброзичливців-агресорів. Будь-які негаразди, у будь-якій сфері працюють на користь ворога-агресора.*

...розумний завжди знайде вихід зі складної ситуації, а мудрий ніколи у неї не потрапить. Дай Боже розуму не стати українцям круглими дурнями, не потрапити черговий раз у тенета, у яких століттями перебуває 180 поневолених народів Росії. Лідер чужої держави в силу своєї неосвіченості заявляє, що України як держави ніколи не було... розраховуючи на ефект неосвіченості населення. Та він, невіглас, глибоко помиляється...

Для того щоб «гуманними засобами» знищити засади корінної нації та завести її у так зване «інтернаціональне стійло», в сучасних умовах, виявляється не потрібно, як то кажуть, заморочуватися. Кожна мисляча людина, за сучасним станом справ, може зробити висновок. Потрібно брехати та смішити людей будь-якими засобами та способами, й тим самим відвернути увагу від державотворчих, злободенних справ. Чому б це не робити, якщо за насмішки над народом (не над його недоліками) ще й гроші

платять. Це робиться відверто, бо на іншу ж творчу продукцію нібито немає попиту. Не хочуть сміятися, - дати алкоголь! Так робили завжди за всю історію існування України. Давайте пригадаймо, чи давно? Ще два століття тому у селах спалювали корчми, бо так захоплювалися пиятикою, що не було кому хліб збирати?

Опитування підтвердило, що за примітивним гумором і сатирою проблеми освіти, охорони здоров'я, побутові, бюрократичні негаразди і зловживання переходять на другий план.

Щоб молодь підтримала смішні ініціативи практично нічого не потрібно робити. Ми ж перебуваємо у такому стані, що не маючи ворогів («Путін нам не враг»), нас убивали. Наше мовчання дозволило агресору перейти до широкомасштабної війни.

Не маючи власних героїв, українці повинні боятись С. Бандери, який більше ніж 70 років тому був убитий такими самими, як Путін за те, що хотів волі нам з вами, - українцям. Справді, користуючись гумористичним відступом: мама померла, а тато ногу зламав – у хаті, сміх та й годі. Для того щоб не повертатись до трагізму цієї комедії, у школах потрібно цілеспрямовано спотворити навчальні процеси та так, щоб молоде покоління нічого не могло зрозуміти, а старше «отупівши» - не хотіло.

Одне слово, залишається широко розкрити очі на всі ці абсурди і теж сміятись... над собою, щоб не заплакати. За таких обставин згадати про контроль, відповідальність та виконавчу дисципліну не просто.

Роздумуючи над цією проблематикою, ставимо питання. Чи варто лікувати орган, який при його збереженні буде порушувати функції всього організму? Може його оперативно видалити і поставити протез? Чи варто зберегти життя організмові, який у процесі свого існування обов'язково викличе епідемію, котра потім масово забиратиме життя близьких та співвітчизників, ще треба подумати? Допоки думаємо, ворог робить своє. Про безконтрольність процесів, безвідповідальність, відсутність виконавчої функції державних органів кажуть наступні приклади.

Вислів у розмові під час опитування: *Майже систематично у рубриці «надзвичайно важливе» ЗМІ, телебачення перенасичені зверненнями до сердечних співвітчизників про порятунок. Періодично оголошуються збір коштів на лікування в т.ч. і за кордоном. Тільки там і тільки їм це під силу. Усміхнені онкологи з Ізраїлю на широкому екрані пропонують вирішення онкопроблем. Вартість якихось 100, 200 чи 300 тис. «зелених». При тому ніякої відповідальності за результати лікування. Все як правило обумовлено угодами, все «окей». На даний час немає показників обсягів коштів, витрачених на зарубіжне лікування пацієнтів з України. Немає даних про успішність лікування.*

Тим часом спостережливі місцеві ентузіасти теж не сплять. Під знаменитими брендами типу медичний центр «Оксфордмедікал», «Гарвардмедікус» відкривають свої заклади. Все просто, за кордоном родина заробить гроші (або вдома зберуть), закупляють морально застаріле обладнання за кордоном і уже на розі вулиць «Суворова і Котовського» висить реклама про якісні послуги приватних лабораторій, стоматологій, інших спеціалізованих медичних закладів, які успішно приживаються і функціонують на європейських засадах, даючи доходи у бюджет його власнику.

Дехто пропонує (і це можна було б насправді зробити) оголосити аналогічний збір коштів від благодійників та меценатів (деякі від власних щедрот дають копійку) для закупівлі меблів, новітнього обладнання для державних лікарень, на якому могли б працювати наші спеціалісти. Та медичне обслуговування державне, «безкоштовне». Тому, як бачимо, ці ніші успішно заповнюють «приватники».

Справді, згідно з Конституцією України, охорона здоров'я та лікування безкоштовні. Тим часом більшість аналізів, як правило, все таки виконується у приватних лабораторіях. У лікарні чисельні аналізи, УЗД, Томографія-МРТ, лікарі рекомендують робити у приватних лабораторіях і центрах. Більшість з них, наприклад хімічні аналізи, (приватники) фактично здійснюють у державних установах, таким

чином даючи заробити посередникам, яких теж наплодилося тьма: 300, 500, 700 і навіть 3000 грн. Ідете в лабораторію, вас радо зустрічають і через день довідка у вас в кишені. Все за правилами, знижки на фальсифіковані ліки для інвалідів та пенсіонерів складають сміхотворну десяту долю відсотка від їх вартості. Купити передбачені на пільгових умовах ліки у соціальних аптеках теж не завжди можна. Попри те, поряд з соціальною аптекою завжди успішно функціонують приватні зелені та інші різнокольорові аптеки, де ці ж ліки є завжди. Одне слово, відсутність державного контролю та механізмів відповідальності перетворили органи охорони здоров'я, як і освіту та культуру, в структури прикриття державного лицемірства, а лікарів в одному випадку у заробітчанин, в іншому - приймачами принизливих «подачок».

Безперечно, можна знайти такі ж негативні приклади й у інших сферах суспільного життя (крім виробничої сфери, яка зупинилась у своєму розвитку). Наприклад, юриспруденції, поліграфії та видавництві, мистецтві, де теж відсутня державна координація процесів, там успішно «правлять бал» лобісти, олігархи та ін.

Населення протестує проти свавілля адвокатів, нотаріусів. Уявімо, що за один удар печатки на довідці, угоді наприклад, нотаріуса 300-500 і більше гривень.

Нині стоїмо на порозі створення ринку землі. Бюрократичний апарат удосконалюється. Формуються центри кадастрової реєстрації, перереєстрації, проектування, кодування, інші додаткові структури. Маєте земельний пай, хочете отримати кадастровий номер, дайте пару тисяч гривень відповідній установі і все в «ажурі».

В галузевих відомствах, органах прокуратури, які повинні все це контролювати, теж створено додаткові підструктури, так скажемо, нагляд над контролем і навпаки, а бюрократія, злочинність та корупція продовжують розквітати, що суттєво гальмує реформаційно-трансформаційні процеси входження у Європейську співдружність.

Доки це триватиме?....

Громадські висновки за результатами соціологічного опитування: Бог допомагає народу здобути волю, а земля та інші ресурси забезпечити благополуччя як у родині, так і в цілому у державі. Бог допоможе у вирішенні усіх цих питань. Ми у цьому переконуємося кожен раз. Хто свідомо чи несвідомо їх ігнорує, чи хоче змінити ці устої є віроломним ворогом державності, зрадником ідеї її створення і має на меті погубити не менше ні більше, - націю. Незабаром, не за горою грядуть чергові вибори, вони будуть нетрадиційними. Будуть зміни. На цей раз кара може бути невідвратною.

Звичайно, що окремі моменти погляду на цю проблему у статті перебільшено. Так чи інакше щоб вони не стали жорстокою дійсністю, може справді час контролювати і притягувати до відповідальності й судити відкритим, народним судом, якщо державні органи не в силі їх вирішувати, як це обіцяв нам сьогоднішній Президент України.

Чому водій, що без прав управляє автомобілем та вчинить ДТП чи аварію, - має нести відповідальність, а ті, що керують суспільними системами і навіть державою – ніякої, навіть тоді, коли маємо відверті порушення, чисельні людські втрати, коли маємо народні страждання....

Висновки та перспективи подальших розвідок

Таким чином, державний управлінський вплив на ліквідацію повоєнних наслідків та підготовку держави до вступу у ЄС, ефективний розвиток суб'єктів господарювання можна забезпечити за рахунок контролю, відповідальності та посилення виконавчої дисципліни з урахуванням громадської думки.

Посилення контролю засобами управління, попередження зловживань та зміцнення виконавчої дисципліни, за рахунок зазначених чинників сприятиме активізації виходу суспільства з кризової ситуації (ліквідація повоєнних наслідків). Комплекс заходів повинен передбачати удосконалення управління державою, (контроль, відповідальність, виконавча дисципліна), пошук раціональної ідеї, заради

якої не лише політики, держслужбовці, а і більшість населення були готові безоглядно-патріотично підтримати, вироблення прогнозів та планів розвитку національного господарства як на поточний період, так і на перспективу (ліквідація повоєнних руйнівних наслідків, вступ України у ЄС та НАТО). Виконавчі органи держави, органи місцевого самоврядування та ОТГ повинні запропонувати на місцях організаційно-економічні механізми їх реалізації. Така багатопланова мета повинна сприяти формуванню відповідного реформаційно-трансформаційного підґрунтя, що відповідно до мети і завдань дослідження забезпечується:

- адаптацією особливостей функціонування національної економіки до стандартів ЄС, шляхом зміни виборчої системи у Верховну Раду з таким розрахунком, щоб у керівництво державою, законодавчих та виконавчих органах увійшли патріотичні, професійні та порядні високоморальні представники всіх верств, галузей і прошарків суспільства; передбачити конкретну відповідальність за результати господарювання;

- посиленням контролю, відповідальності та виконавчої дисципліни як засобу попередження зловживань з урахуванням цих негативних явищ. Шляхом конкретних конструктивних об'єднувачих дій невідкладно зупинити завуальовані деструктивні процеси відносно «ефективного» використання ресурсів нашої держави, які належали, належать і будуть належати не олігархам, а народу;

- організацією методологічного дискурсу генези перетворень в державній ідеології та виявлення її впливу на підвищення рівня відповідальності за результати суспільної діяльності;

- системним висвітленням передумов запровадження системи показників інтегрального оцінювання якості управлінських рішень з урахуванням згадуваних чинників,

- розробкою науково-методичного підходу до формування механізмів оцінки їх функціонування;

- сприянням розробці та теоретичному обґрунтуванню заходів з приведення стандартів функціонування господарського комплексу та національної економіки до стандартів Європейського Союзу, формуванню духовної, морально-ідеологічної концепції стратегічного розвитку держави;

- виробленням пропозицій з удосконалення діючих інститутів контролю якості управлінських рішень та доповненням правил переліком заходів з посилення виконавчої дисципліни та попередження і нейтралізації зловживань, виробленням державної ідеології та розгортанням її пропаганди;

- повернути авторитет науковцям та перестати ігнорувати економічні служби, скористатись інтелектуальними можливостями не лише офіційної науки, а і галузевих академічних формувань;

- з метою координації діяльності і спрямування зусиль науковців-галузевиків на вирішення основних проблем, які існують в Україні, доцільно було би на сьогоднішньому етапі створити єдиний координаційний центр галузевих академічних формувань при НАН України. В майбутньому можливо трансформувати національну Академію наук України в «Академічну наукову Асамблею України» чи «Найвищу координаційну Вчену Раду академічних об'єднань України»;

- в свою чергу, галузевим громадським Академічним формуванням України, в силу відсутності державної ідеології (при цілеспрямованій державній координації їх діяльності), суттєво посилити на місцях, роз'яснювальну роботу, сприяти науковому обґрунтуванню й активізації всіх прогресивних економічних та державотворчих процесів;

- при вивченні громадської думки з цих чи інших питань та проблем у законодавчому порядку вирішити питання спрощеної програми проведення як регіональних, так і загальнодержавних референдумів.

Наявність негативних ознак процесу (облік чинників), що призводять до трансформаційно-руйнівних і деградаційних процесів, дозволяє встановити динаміку

процесу та вживати відповідних управлінських заходів для попередження негативних наслідків, зокрема розробкою і впровадженням інституційних засад економічної Конституції України, яка передбачатиме контроль та відповідальність за відповідність державній стратегії розвитку економіки.

Отже, розв'язання проблеми виявлення недоліків функціонування державної управлінської сфери, впровадження заходів з посилення контролю і відповідальності засобами управління, попередження зловживань за рахунок зазначених чинників як одного з напрямів посилення виконавчої дисципліни сприятиме не лише стабільності економіки, а й забезпеченню спокою у суспільстві, успішному входженню в ЄС і НАТО.

З метою попередження недоліків функціонування державного управління за рахунок зазначених чинників та за рахунок інформаційної невизначеності, підвищення рівня якості управлінських рішень доцільно сформувати модель ефективного застосування сучасних інформаційних технологій, що включає розвинену систему та методи оцінки фактичного та оптимального фінансово-економічного стану національної економіки з використанням розроблених інтегральних показників реалізувати на практиці нові засоби моніторингу та діагностики економічного стану функціонуючих в державі як підприємств, установ та організацій, так і національної економіки загалом.

Список літератури

1. Андрушків Б.М., Кузьмін О.Є. Основи менеджменту: методологічні положення та прикладні механізми: підручник для студентів та викладачів економічних спеціальностей вузів. 2-е видання, перероблене та доповнене. Тернопіль: Лілея, 1997. 292 с.
2. Андрушків Б., Романська І. Маргіналізація і глобальні небезпеки економіки. Матеріали 15-ої наукової конференції Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя, 14-15 грудня 2011 р. Тернопіль: ТНТУ, 2011. С. 247.
3. Вівчар О.І. Управління економічною безпекою підприємств: соціогуманітарні контексти. Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2018. 474 с.
4. Герасименко Р. Факт-чекінг для журналіста: соцмережі та «вкиди» як перевірка на професійність. *Європейська журналістська обсерваторія*. URL: <http://ua.ejo-online.eu/2065/етика-та-якість/факт-чекінг-для-журналіста-соцмережі?print=print>.
5. Горбань Н. Інформаційна війна триває. Топ-5 фейків про Львів. *Твоє місто*. URL: http://tvoemisto.tv/news/informatsiyuna_viyuna_tryvaie_top5_feykiv_pro_lviv.
6. Данилишин Б.М., Микитенко В.В. Феноменологічні альтернативи економічного зростання України. У 2-х т. Т.1. К.: ЗАТ «Нічлава». 2008. 336 с.
7. Данилишин Б.М., Микитенко В.В. Макросистемна еволюція української економіки. У 2-х т. Т.2. К.: ЗАТ «Нічлава». 2008. 210 с.
8. Економічна та майнова безпека підприємства і підприємництва. Антирейдерство: монографія / Н.Б. Кирич, Б.М. Андрушків, Л.Я. Малюта та ін. Тернопіль: Терно-граф, 2008. 424 с.
9. Кирич Н.Б. Організаційні механізми реалізації стратегії підвищення фінансово – господарської стабільності підприємства. Матеріали Х наукової конференції ТДТУ імені Івана Пулюя, Тернопіль, 17–18 травня. Тернопіль: ТДТУ, 2006. С. 249.
10. Кирич Н.Б. Особливості управління техніко-економічними факторами стабілізації виробництва на сучасному етапі. *Галицький економічний вісник*. 2006. № 2 (9). С. 33-38
11. Кирич Н.Б. Теоретичні та прикладні механізми управління стратегією підвищення господарсько-фінансової стабільності підприємства. *Економіка: проблеми теорії та практики*. 2008. № 3. С. 136-142.
12. Кирич Н.Б., Андрушків Б.М., Погайдак О.Б. Гібридна війна як метод реалізації агресивних планів. *Галицький економічний вісник*. 2014. №4 (47). С. 57-69.
13. Сороківська О.А. Управління економічною безпекою підприємств малого бізнесу в умовах конфліктних ситуацій: інноваційні підходи: монографія. Тернопіль : ФОП Паляниця В.А., 2016. 382 с.
14. Рекун І.І. Основні категорії стану економічної безпеки. *Інституціональні перетворення в суспільстві: світовий досвід і українська реальність: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (Мелітополь, 13-14 вересня 2013 р.)* / за заг. ред. А.А. Ткача, М.М. Радевої Мелітополь: МІДМУ «КПУ», 2013. С. 33-34.
15. Франчук В.І. Теоретико-методологічні засади економічної безпеки акціонерних товариств: монографія. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2015. 400 с.

References

1. Andrushkiv, B.M., Kuz'min, O.Ye. (1997). *Osnovy menedzhmentu: metodolohichni polozhennia ta prykladni mekhanizmy*. [Fundamentals of management: methodological provisions and applied mechanisms]. Lileia. Ternopil. Ukraine.
2. Andrushkiv, B., Romans'ka, I. (2011). «Marginalization and global economic dangers». *Proceeding of the Materials of the 15th scientific conference of Ternopil National Technical University named after Ivan Pulyu* (Ternopil: TNTU, 14-15 December 2011). pp. 247.
3. Vivchar, O.I. (2018). *Upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriumstv*. [Management of economic security of enterprises: socio-humanitarian contexts]. FOP Palianytsia V.A. Ternopil. Ukraine.
4. Herasymenko, R. (2015). «Fact-checking for a journalist: social networks and «dumps» as a check for professionalism». *Yevropejs'ka zhurnalists'ka observatoriia*. Available at: <http://ua.ejo-online.eu/2065/etyka-ta-iakist'/fakt-chekinh-dlia-zhurnalista-sotsmerezhi?print=print>.
5. Horban', N. (2015). «The information war continues». *Tvoje misto*. Available at: http://tvoemisto.tv/news/informatsiyna_viyua_tryvaie_top5_feykiv_pro_lvi.
6. Danylyshyn, B.M., Mykytenko, V.V. (2008). *Fenomenolohichni al'ternatyvy ekonomichnoho zrostannia Ukrainy*. [Phenomenological alternatives of the economic growth of Ukraine]. 1 part. ZAT «Nichlava». Kyiv. Ukraine.
7. Danylyshyn, B.M., Mykytenko, V.V. (2008). *Makrosystemna evoliutsiia ukrains'koi ekonomiky*. [Macrosystemic evolution of the Ukrainian economy]. 2 part. ZAT «Nichlava». Kyiv. Ukraine.
8. *Ekonomichna ta majnova bezpeka pidpriumstva i pidpriumnytstva. Antyrejderstvo*. (2008). [Economic and property security of the enterprise and entrepreneurship. Anti-raiding]. Kyrych, N.B., Andrushkiv, B.M., Maliuta, L.Ya.: Terno-hraf. Ternopil. Ukraine.
9. Kyrych, N.B. (2006). «Organizational mechanisms for implementing the strategy of increasing the financial and economic stability of the enterprise». *Proceeding of the Materials of the 10th scientific conference of Ivan Pulyuy TDTU*. (Ternopil: TNTU, 14-15 May 2006). pp. 249.
10. Kyrych, N.B. (2006). «Peculiarities of management of technical and economic factors of stabilization of production at the modern stage». *Halyts'kyj ekonomichnyj visnyk*. 2006. no. 2 (9). pp. 33-38
11. Kyrych, N.B. (2008). «Theoretical and applied mechanisms of managing the strategy of increasing the economic and financial stability of the enterprise». *Ekonomika: problemy teorii ta praktyky*. no. 3. pp. 136-142.
12. Kyrych, N.B., Andrushkiv, B.M., Pohajdak, O.B. (2014). «Hybrid war as a method of implementing aggressive plans». *Halyts'kyj ekonomichnyj visnyk*. no. 4 (47). pp. 57-69.
13. Sorokivs'ka, O.A. (2016). *Upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriumstv maloho biznesu v umovakh konfliktnykh sytuatsij: innovatsijni pidkhody*. [Management of economic security of small business enterprises in conflict situations: innovative approaches]. FOP Paliannytsia V.A. Ternopil. Ukraine.
14. Rekun, I.I. (2013). «The main categories of the state of economic security». *Instytutsional'ni peretvorennia v suspil'stvi: svitovyj dosvid i ukrains'ka real'nist'* [Institutional transformations in society: world experience and Ukrainian reality]. *Proceeding of the materials of the VIII International Scientific and Practical Conference* (Melitopol, 13-14 September 2013). In A.A. Tkacha, M.M. Radievoi (ed.). Melitopol': MIDMU KPU». pp. 33-34.
15. Franchuk, V.I. (2015). *Teoretyko-metodolohichni zasady ekonomichnoi bezpeky aktsionermykh tovarystv*. [Theoretical and methodological principles of economic security of joint-stock companies]. L'viv's'kyj derzhavnyj universytet vnurishnykh sprav. Lviv. Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 25.04.2022 р.